

PREZENȚE LA DUNĂRE ȘI MAREA NEAGRĂ ALE RENUMITEI CASE CAPȘA

Maria Ioniță.

Una din instituțiile-simbol ale Capitalei României a fost și a rămas, în ciuda vremurilor potrivnice ființării unui asemenea stabiliment, Casa Capșa. Începându-și activitatea doar ca simplă cofetărie încă în 1852, mai întâi sub conducerea fraților Anton și Vasile Capșa, firma a cunoscut adevărata consacrare abia în cea de-a doua fază a existenței sale ce debutează în primăvara anului 1868. La 23 aprilie 1868, la parterul bătrânei Case Slătincanu renumită, până atunci, mai ales pentru sala de bal pe care o adăpostea, în localul închiriat al unei alte prăvălii ce funcționase acolo, cea a lui Ioniță Dumitrescu, se deschide cofetăria "La doi frați Constantin și Grigore Capșa". După ce devine unic proprietar, în 1874, Grigore Capșa, având o solidă pregătire de specialitate în arta cofetăriei, patiseriei și bucătăriei, dobândită printr-un stagiul de patru ani la Paris la celebra casă de comerț Boissier, dar și reale calități pentru meșteșugul ales – inteligență, pricepere, inventivitate, talent organizatoric -, conferă firmei sale un prestigiu intern și european de necontestat.

Ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea au însemnat pentru Casa Capșa – cofetărie, iar din 1886 și restaurant și hotel, la care în 1891 se adaugă și cafeneaua ce va deveni celebră pentru rolul jucat în viața politică și culturală a Bucureștilor -, epoca ei de maximă înflorire. Acum are loc consolidarea prestigiului ei, care a situat-o mult deasupra concurenței¹, și tot acum cunoaște și perioada ei de glorie, când începe să fie socotită "inima orașului, topografic și moral"², dar și "buricul țării și cronica ei vie"³, intrând definitiv în istorie.

Începând din anii 1877 – 1878, Casa Capșa este legată, în felul ei specific, de toate evenimentele importante politice, culturale, mondene și chiar economice, care marchează viața Capitalei și a României. Majoritatea banchetelor a căror organizare a fost încredințată Casei Grigore Capșa - și numărul lor în ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea depășește cifra 30⁴ - au fost apreciate în epocă la superlativ. Ni se pare un fapt cât se poate de firesc, cu atât mai mult cu cât Grigore Capșa avea obiceiul, pentru ca totul să meargă bine, să dirijeze și controleze personal activitatea firmei. Pe patron "nu numai că-l găseai totdeauna în biroul său, dindărătul cofetăriei, dar la banchete supraveghia singur printre mese ca fiecare persoană să fie mulțumită, deși era om de milioane. El avea un amor propriu ca articolele sale să fie de prima calitate, rivalizând cu cele mai fine produse franceze. De aceea pe lângă furnizorul a două Curți balcanice (a Bulgariei și a Serbiei – n.n.), bufetul Capșa nu lipsea, începând cu Palatul (în iulie 1869, Grigore Capșa primise deja brevetul nr.39⁵ de furnizor al Curții Princiare, mai

târziu Regale, din România – n.n.), de la nici o sărbătoare, nuntă sau bal, în casele noastre distinse”⁶.

Pe parcursul ultimului deceniu al secolului al XIX-lea, nu de puține ori predușele Casei Capșa au onorat banchetele organizate cu prilejul unor evenimente economice și, în aceeași măsură, și politice, având ca protagoniste Dunărea sau litoralul românesc al Mării Negre.

La 14 septembrie 1895 este inaugurat Podul de la Cernavodă, la data aceea cel mai lung pod din Europa și al doilea din lume, realizare excepțională, importantă, în aceeași măsură, din punct de vedere economic, cât și politic, înlesnind legăturile, de toate felurile, ale Vechiului Regat cu Dobrogea și reprezentând condiția renașterii economice a acesteia. După cum este cunoscut, în vederea obținerii unui proiect cât mai reușit pentru Podul de la Cernavodă, statul român a organizat în 1883⁷ două concursuri cu participare internațională, la care s-au înscris firme de renume din Paris, Viena, Bruxelles, Frankfurt, Berna ș.a. Proiectele și soluțiile lor necorespunzând caietelor de sarcini, în 1887 Ministerul Lucrărilor Publice a hotărât crearea în cadrul său a unui serviciu special, format din câțiva ingineri români și condus de Anghel Saligny, serviciu ce a elaborat proiectul importantei lucrări, terminat și, în același timp, admis⁸ deja în 1889. Realizarea lucrării va dura cinci ani – din 1890 până în 1895 -, și va genera altele două evenimente de importanță locală, dar și europeană și chiar mondială: crearea Serviciului Maritim Român și liniei maritime Constanța – Constantinopol, “prin care se făcea legătura cu coasta europeană a Oceanului Atlantic și cu celelalte continente”⁹.

Cu ocazia dării în folosință a Podului “Carol I” Casa Capșa este solicitată să asigure “festinul inaugurării Podului de la Cernavodă (Carol I)”¹⁰, care s-a desfășurat într-o mare sală amenajată în apropierea acestuia. La 8 decembrie 1895¹¹ este sărbătorit printr-un banchet organizat tot cu concursul Casei Capșa și cel ce-și leagă numele de realizarea Podului de la Cernavodă, inginerul Anghel Saligny.

Anul următor, 1896, poate fi considerat, dacă am face un bilanț al activității Casei Capșa în decursul primei sale jumătăți de veac de existență, anul de vârf în care, cunoscuta firmă a dovedit cu prisosință că “nu există nici-o sărbătoare fără ea”¹².

Exact la un an de la inaugurarea Podului “Carol I” de la Cernavodă, are loc, la 14/26 septembrie 1896, inaugurarea canalului Porțile de Fier, în prezența Regelui Carol I, a Împăratului Austro-Ungariei Franz Iosef I și a Regelui Serbiei Alexandru¹³. Festivitatea de inaugurare debutează cu parcurgerea canalului, pornind de la Turnu-Severin către Orșova și Cazane, de un convoi de nave oficiale, prima dintre ele fiind “Franz Iosef” pe care erau îmbarcați cei trei suverani, urmată de navele “Sophie” purtând reprezentanții ai autorităților, “Joseph Karl” cu reprezentanții presei și “Radetsky”, sub pavilionul Comisiei Europene a Dunării, pe care se afla corpul diplomatic¹⁴. Întreprinderii lui Grigore Capșa îi revine onoarea ca, în timpul serbărilor prilejuite de evenimentul menționat să pregătească și servească mai întâi dineul oficial de la Turnu-Severin și apoi dejunul

din 16/28 septembrie 1896 în trenul imperial¹⁵ care-i ducea pe cei trei monarhi la București. Presa vremii ne îngăduie să cunoaștem meniul¹⁶ pregătit de Casa Capșa pentru dineul oferit de Regele Carol I auguștilor săi oaspeți și altor 30 de persoane oficiale, în seara zilei de sâmbătă 14/26 septembrie 1896 la Turnu-Severin. Printre preparate se numărau ciorba de pui “à la Reine”, “foies gras (pateu de găscă – n.n.) Souvoroff”, antreul vânătorească “La grande Chasse Imperiale” (Marea vânătoare imperială – n.n.), prăjitura “Carol I”, special creată cu acest prilej, înghețata Capșa ș.a. O parte din aceste preparate vor fi pregătite și servite de Casa Capșa și în cadrul dejunului oferit înalților oaspeți în trenul imperial, la 16/28 septembrie 1896.

O lună mai târziu, la 16/28 octombrie 1896, la Constanța are loc o mare festivitate prilejuită de punerea pietrei fundamentale a noului port. Navigația extrem de greoaie, mai ales a vaselor de mare tonaj pe brațul Sulina, a determinat statul român să ia hotărârea de a deschide, prin Constanța, un nou drum la mare. În acest fel “în afară de rolul său în economia națională, Constanța urma să devină un port de tranzit pentru pasageri, poștă și mărfuri între Europa și țările Orientului”¹⁷. În vederea punerii în practică a unei asemenea importante hotărâri care presupunea eforturi financiare, tehnice și umane deosebite, a fost conceput un plan amplu de operațiuni menite să conducă la “construirea – din temelie – a unui port modern și legarea sa, prin mijloace de comunicație pe uscat și pe apă, cu restul țării și cu străinătatea”¹⁸. Programate a dura inițial doar șase ani, lucrările, desfășurate, marea lor majoritate, tot sub conducerea inginerului Anghel Saligny, au fost finalizate, parțial, abia la 27 septembrie 1909, când sunt inaugurate primele instalații, magazii și silozuri.

Cu ocazia punerii pietrei fundamentale a noului port Constanța, timp de trei zile – 16/28 – 18/30 octombrie 1896 -, Casa Capșa este omniprezentă. În dimineața zilei de 16/28 octombrie, la orele 7⁴⁵, din București pleacă spre Constanța “trenul invitaților”¹⁹ transportând către mare miniștrii, membrii birourilor celor două camere cu președinții și vicepreședinții lor, înalți demnitari ai Coroanei, generali și Episcopul Dunării de Jos. Ajuns la Cernavodă la orele 11⁰⁵ “trenul invitaților” străbate Podul “Carol I” împodobit de sărbătoare, oficialii fiind aclamați de o mulțime de țărani veniți din satele din împrejurimi. Aici la Cernavodă, în sala cea mare în care, cu un an înainte, asigurase banchetul prilejuit de inaugurarea podului, Casa Capșa servește “un dejun deosebit distinșilor călători”²⁰ din care nu lipsește țuica, dar nici caviarul, friptura de curcan și șampania Capșa. După încheierea acestui festin, “trenul invitaților” își continuă drumul către Constanța în a cărei gară i se face o primire deosebită.

La festivitatea oficială de punere a pietrei fundamentale “la rădăcina digului cel mare dinspre larg”²¹ au fost prezenți, alături de membri familiei regale române, Regele Alexandru al Serbiei și fratele Țarului Nicolae II, Marele Duce Boris Vladimirovici²². Totodată, înainte de așezarea pietrei a fost introdus în lăcașul special destinat lui, actul oficial de inaugurare a lucrărilor semnat de Regele Carol I, Președintele Consiliului de miniștri – la data aceea Dimitrie A.Sturdza -,

de ministrii, Președintele Curții de Casație, Procurorul General, Directorul general al Căilor Ferate, Anghel Saligny și Directorul "serviciului hidraulic, fluvial și maritim I.B.Cantacuzino".

În seara aceleiași zile, la orele 18⁰⁰, Casa Capșa asigură conținutul culinar și buna servire a banchetului de gală, însuși Grigore Capșa supraveghind totul. Fiecare invitat are surpriza ca în fața tacâmului să găsească "o cutie neagră...conținând medalia comemorativă bătută cu acest prilej..., un album conținând vederi ale vechiului și viitorului port și menu-ul...obișnuit al Casei Capșa, scris în litere de aur cu inițialele regale"²³. Referindu-ne la conținutul acestui meniu, pe lângă faptul că excela în preparate din pește, care de care mai ingenios concepute și denumite, nu putem să nu remarcăm prezența unei noutăți culinare adecvate momentului – "prăjitura Constanța". Faptul nu era neobișnuit și reprezenta o altă inovație a lui Grigore Capșa, care, la acea dată singulariza celebra firmă, plasând-o în fruntea întreprinderilor comerciale de prelucrare alimentară – crearea de preparate speciale cu ocazia unor evenimente deosebite sau purtând numele personalităților care i-au trecut pragul. Cu același prilej, Casa Capșa crease și bomboanele "François Joseph", "Boris" și ciocolata "Alexandre" în cinstea Împăratului Austro-Ungariei, fratelui Țarului și Regelui Serbiei.

În ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, renumita casă de comerț bucureșteană va mai fi prezentă în orașul de la Marea Neagră tot cu ocazia unei festivități care marca un moment important din procesul îndelungat și anevoios al creării Serviciului Maritim Român. După ce la 14 august 1895 fusese lansat la apă sub pavilion românesc vasul mixt de pasageri și mărfuri "Medeca"²⁴, în 1898 mai intră în serviciul companiei vaporul "Principesa Maria" și nava poștală și de pasageri "Regele Carol I", destinate liniei maritime Constanța - Istanbul. La Constanța are loc, la 1/13 iulie 1898, lansarea la apă a celor două nave și, totodată, "serbarca botezului vapoarelor Regele Carol I și Principesa Maria", Casei Capșa revenindu-i onoarea de a pregăti și servi menu-ul banchetului ce se organizează după festivitate, în oraș. Meniul, pe lângă faptul că este o reușită compoziție artistică și o realizare tipografică de excepție, poartă, în dreapta jos, semnătura autografă a lui Grigore Capșa²⁵, prezent la eveniment și pentru a supraveghea calitatea preparatelor și a serviciului.

Prin cele arătate și afirmate mai sus am dorit, nu numai să probăm faptul că, prezența Casei Capșa era indispensabilă cu ocazia unor festivități oficiale de orice gen, fie că ele aveau loc în București sau în țară, dar am și încercat să dovedim cât de justificat și îndreptățit era renumele de care se bucura la sfârșitul secolului al XIX-lea, renume al cărui artizan a fost Grigore Capșa și pe care l-au perpetuat cei ce au preluat firma după moartea sa, în 1902.

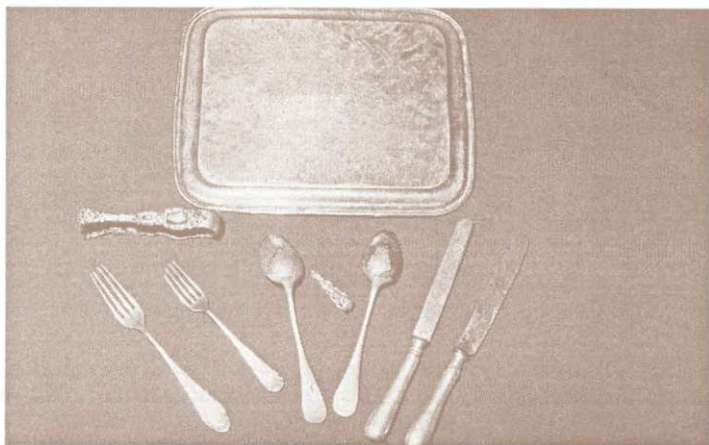
NOTE.

1. Th Bauer, *Călăuza Bucureștilor (Guide de Bucharest)*, București, 1882, p.93-94.
2. Paul Morand, *Bucarest*, Paris, 1935, p.163.
3. Gheorghe Crutcescu, *Podul Mogoșoaiei. Povestea unei străzi*, București, 1987, p.127.
4. [Ștefan Capșa], *Capșa 1852-1942*, f.173-174, Muzeul Național de Istorie a României (în continuare se va cita M.N.I.R.), nr.inv.291.961, fond Ștefan Lăzărescu.
5. Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale, Fond Casa Regală, dosar 77/1866, f.4.
6. [Ștefan Capșa], op.cit., f.140 în loc.cit.
7. Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu, *Istoria Dobrogei*, Constanța, 1998, p.367.
8. Ibidem.
9. Ibidem.
10. L'Independence Roumaine, anul 20, nr.5.925 din 19(31) octombrie 1896, p.1.
11. [Ștefan Capșa], op.cit., f.173 în loc.cit.
12. L'Independence Roumaine, anul 20, nr.5.925 din 19(31) octombrie 1896, p.2.
13. Ibidem, nr.5.894 din 17(29)septembrie 1896, p.2.
14. Ibidem.
15. Ibidem, p.1.
16. Ibidem.
17. Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu, op.cit., p.367.
18. Ibidem.
19. L'Independence Roumaine, anul 20, nr.5.925 din 19(31) octombrie 1896, p.1.
20. Ibidem.
21. Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu, op.cit., p.367.
22. L'Independence Roumaine, nr.5.925 din 19(31) octombrie 1896, p.1.
23. Ibidem, p.2.
24. Adrian Rădulescu, Ion Bitoleanu, op.cit., p.402.
25. Meniul "Serbării botezului vapoarelor Regele Carol și Principesa Maria", M.N.I.R., nr.inv.291.976, fond Ștefan Lăzărescu.

Grigore Capșa (1841–1902)
întemeietorul celebrei firme
Casa Capșa ce avea în com-
ponentă cofetărie, restau-
rant, hotel, cafenea.

Grégoire Capșa (1841–1902)
le fondateur de la célèbre
Maison Capșa qui contenait
une confiserie, un restaurant,
un hôtel et un café.

Veselă din argint din dotarea Casei Capșa.

Vaisselle en argent de la Maison Capșa.

Frontispiciu de factură cu titulatura firmei lui Grigore Capsa, după 1889.

Frontispice d'une facture contenant la titulature de la firme de Grègoire Capsa, après 1889.

Etichetă realizată după litografia lui G. Voneberg, pentru șerbet de trandafiri, unul din produsele Casei Capsa. Sfârșitul secolului al XIX-lea.

Ecritem d'après une lithographie de G. Voneberg pour „șerbet” (confiture) de rose, l'un des produits de la Maison Capsa. Fin du XIXe siècle.

Prospect de menu-reclamnă pentru „Casa Gr. Capsa”. Cca.1900.

Projet de menu-réclame pour „La Maison Gr. Capsa”. Environ 1900.

PRESENCES AU DANUBE ET A LA MER NOIRE DE LA RENOMMÉE MAISON CAPȘA.

Résumé.

A la fin du XIX-ème siècle la Maison Capșa était conduite par le fondateur de la firme du no.36 de la Calea Victoriei – Grégoire Capșa. Ayant une présence active dans la vie économique et politique du temps, la Maison Capșa participait, avec ses produits, aux importants événements.

Ainsi, aux Bas-Danube et aux bords de la Mer Noire la Maison Capșa a été présente à l'inauguration du pont Charles I de Cernavoda le 14/26 septembre 1895 et à au banquet donné à l'honneur de l'ingénieur Anghel Saligny, le 8 décembre 1895, le réalisateur du pont.

D'autres événements, où on a pu remarquer la bonne qualité des produits de la Maison Capșa ont été: l'inauguration du canal des Portes de Fers le 14/26 septembre 1896, la mise de la pierre de fondation du nouveau port de Constanța le 16/28 octobre 1896 et la lancer à l'eau, le 1/13 juillet 1898, des navires "Princesse Marie" et "Roi Charles I".

On présente d'après la presse du temps et d'après les listes des menus la créativité et le bon service prêté par la Maison Capșa.